

Toplumsal Yozlaşmada Cemaat ve Devletin Durumu

Abdulnasır Yiner

Yrd. Doç. Dr. Siirt Ü. Fen Edebiyat F.

Özet

Ülkemizde meydana gelen olumsuz gelişmelerin çoğu zaman özeleştirilmeden, nerede yanlış yapıldığı sorgulanmadan değerlendirildiği görülür. Suçlunun ve hatanın hep başka yerlerde aranması hataların tekrarına neden olur. Bu bağlamda son iki yılda yaşanan gelişmelerin de etkisiyle cemaatlerin ciddi şekilde tartışma konusu olması meseleyi derinlemesine irdelemeyi zorunlu kılmaktadır. Bu yazıda cemaat/ler konusu ele alınacak, her alanda yaşanan toplumsal yozlaşma karşısında cemaat ve devletin rolü irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Cemaat, devlet, toplumsal yozlaşma, siyaset, birey

Özellikle
son yıllarda
meydana gelen
olumsuzluklardan
hareketle, fırsatı
ganimete çevirme,
tüm cemaatleri
hedef tahtasına
oturtma,
bunların gereksiz
olduğunu iddia
etme, yaptıkları
müspet şeyleri
görmezden gelme,
insaf ölçüleriyle
bağdaşmayan
eleştirilerde
bulunma kabul
edilebilir bir
durum değildir.

Giriş

Ülkemizde meydana gelen olumsuz gelişmeler üzerine, çoğu zaman, özeleştirici ve nerede yanlış yapıldığının sorgulanması yerine, suçlu hep başka tarafta aranır. Dolayısıyla asıl müsebbipler sorumluluğu kabul etmedikleri için olumsuz gelişmelerden ders alınmaz. Bir süre sonra benzer bir olay tekrür eder. İşte bu bağlamda cemaat/ler konusunu irdelemeye çalışacağız. Son iki yılda yaşanan gelişmelerin de etkisiyle cemaat ve cemaatler ciddi şekilde tartışma konusu oldu; olmaya devam edecek.

Gerek insan gerekse toplumun belli kesimlerinde ortaya çıkan bir takım huzursuzluklar ve problemler üzerinde durulup objektif bir şekilde tahlilde bulunulmadığı sürece, aynı veya benzer hataya düşmek pekâlâ mümkündür. Genelde suçlu başka yerde arandığı için dâhilde suçlu aranmaz, özeleştiriciye sıra gelmez. Cemaatlerle ilgili belki de tarihimizde en yoğun şekilde eleştirici ve tartışmaların yaşandığı günümüzde sözü edilen tehlike bütün varlığı ile mevcudiyetini devam ettirmektedir. Cemaatlere karşı olanların eleştirilerini göz ardı etmek, tüm eleştirilerde art niyet aramak, “acaba bizim de hatamız yok mu?” sorusunu sormamak, yaranın iyileşmesine değil iltihaplanmasına ve daha da yayılmasına sebep olacaktır.

Özellikle son yıllarda meydana gelen olumsuzluklardan hareketle, fırsatı ganimete çevirme, tüm cemaatleri hedef tahtasına oturtma, bunların gereksiz olduğunu iddia etme, yaptıkları müspet şeyleri görmezden gelme, insaf ölçüleriyle bağdaşmayan eleştirilerde bulunma kabul edilebilir bir durum değildir.

Bir kısım yanlış gelişme ve oluşumlara rağmen cemaatlerin varlığı göz ardı edilemez, yok sayılamaz. Tüm sıkıntılara rağmen bunların sivil toplum oluşumları oldukları inkâr edilemez. Kaldı ki, meydana gelen ve istenmeyen rahatsızlıklara yol açan olayların müsebbipleri cemaatin tamamı değil, bir kısım suiistimalcilerdir. Sebep ne olursa olsun, herhangi bir cemaatten kaynaklanan yanlışlardan dolayı tamamını suçlamak, töhmet altında bırakmak, ne insanlıkla ne adaletle bağdaşmaz. Ülkemizde yaşanan çok üzücü olayların da etkisiyle cemaatlerin iki önemli vazifeyi ihmal etmemeleri gerekir;

Birincisi; dışardan yapılan eleştiriler haksız, dayanaksız, art niyetli, yapıcı olmaktan uzak olabilir ve olanları vardır. Buna rağmen, eleştirilerde haklılık payının da olabileceğini hiçbir zaman göz ardı etmemek,

İkincisi; yaşanan her musibetten sonra, ister kendileri isterse başkaları ile ilgili olsun, özeleştirici yapmak, yanlışların olabileceğini, bunun düzeltilmesi veya en azından ders çıkarılması gerektiğini unutmamak.

Cemaatlere İhtiyaç Var mı? Gerekli midirler?

Hemen belirtelim ki vardır ve gereklidir. Bireysel olarak karşı olunabilir, uzak durulabilir, hatta varlıklarına normal insani ölçüler dâhilinde karşı çıkılabilir. Yaşanılan bütün suiistimal ve yanlışlara rağmen sivil toplum kuruluşları oldukları inkâr edilemez. Gerçek sivil toplum kuruluşu olup olmadıkları da tartışılabilir veya reddedilebilir. Ancak herkes tarafından bi-

linmektedir ki, ülkemizde adı sivil toplum kuruluşu olup hiçbir şekilde bu durumda olmayan, mesela geçmişte halktan ziyade darbe ve darbecilerin yanında yer alan oluşumlar olmuştur. Bu husus makalemizin konusu olmadığı için daha fazla ayrıntıya girmeyeceğiz.

“Cemaatlere ihtiyaç vardır ve gereklidir” diyenlerin penceresinden bakarak faydaları ve tabii ki bu arada bazı sıkıntıları da ele almaya çalışacağız.

Sosyal bir varlık olan insan yalnız yaşamadığına göre mutlaka; birleyle hareket etme, ortaklık kurma, siyasi veya sosyal teşekkül oluşturma vs. oluşumların içine girme, bulunma ihtiyacı hissedecek ve etmiştir. Neticesinde sivil veya farklı birçok toplumsal birliktelikler meydana gelmiştir. Bu birlikteliklerden birisi de cemaattir. Cemaat; topluluk, grup anlamlarına da geldiğine göre; aslında amaçları muhtelif birçok birliktelik de aynı zamanda birer cemaattir. Ülkemizde cemaat denilince esas olarak din yapılar aklı geldiği için bu çerçevede konuyu daraltıp ele almakta yarar vardır.

Bilindiği gibi insanoğlu canlılar içinde kendi ihtiyaçlarını karşılamada aciz kalmada başta gelir. Aynı zamanda ihtiyaçları, arzu ve istekleri, hedefleri de en fazla olanıdır. Dolayısıyla diğer canlılardan farklı olarak en fazla başkasının yardımına ihtiyaç duyan da kendisidir. Hal böyle olunca destek bulma, herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmek için yardım alma, amaçlarını gerçekleştirmede mutlak manada başkasının desteğini alma kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Belki de bu ihtiyaçlardan dolayıdır ki, İslam’ın beş şartından biri olan namazın birden çok kişi ile yani cemaatle kılınması kuvvetle tavsiye edilmiştir.

Cemaatlerin gerekliliğine ve önemine vurgu yapmak için ahir zamanda geleceği haber verilen “Mehdi” konusu ile bağlantılı olarak soruya cevap veren Bediüzzaman Said Nursi ilginç tespitlerde bulunmuştur. Genellikle ahir zamanla ilgili olarak aktarılan hadisler ve rivayetler yüzeysel olarak değerlendirilmiş ve bunların bir kısmındaki ifadelerin benzetme olabileceği göz ardı edilmiş veya akla getirilmemiştir. Mehdi, Deccal, Süfyan konusu da bu çerçevede ele alınmıştır. Dolayısıyla ümmetin bu konudaki bakışı, söz konusu şahısların çok büyük(?) etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. İşte soru da tam bu eksendedir:

Şahıslar tek başlarına dahi de olsalar günümüzde her şeye yetemiyorlar. Fitne almış başını gidiyor. Toplumunu yozlaştıran, amacından, dininden–diyanetinden saptıranlar tek başına hareket etmiyorlar ve belli toplulukların başına geçerek bu işi gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Peki, o zaman “Mehdi” tek başına nasıl mücadele edecek? Karşısındaki büyük güce karşı kendisinin de belli bir grubun, topluluğun başına geçmesi gerekmeyecek mi? Eğer “Mehdi” harikulade şeyler yapar ve gösterirse bu “imtihan sırrına” ve “Allah’ın kâinata yerleştirmiş olduğu kanunlara” aykırı olmayacak mı? Yani insanların iradesi elinden alınmış olmaz mı? (Nursi, Mektubat s. 425)

Tarih boyunca insanlık; cemaatlerin, toplulukların, vakıfların aracılığıyla ihtiyacı olanların yardımına koştuğuna tanık olmuştur. Tek başına bir camiye inşa ettirebilecek, tüm masraflarını deruhte edecek olanların sayısı çok çok azdır veya çok az kişi bu kadar meblağı öder/ödeyebilir. Ama çok cüzi

Şahıslar tek başlarına dahi de olsalar günümüzde her şeye yetemiyorlar. Fitne almış başını gidiyor. Toplumunu yozlaştıran, amacından, dininden–diyanetinden saptıranlar tek başına hareket etmiyorlar ve belli toplulukların başına geçerek bu işi gerçekleştirmeye çalışıyorlar.

*Dini cemaatlerin
her faaliyetinde
Allah'ın rızası
esas olmalıdır.
Makam, mevki,
kadrolaşma,
bir yerlere
gelme amacı,
Allah'ın rızasını
elde etmekten
uzaklaştırdığı
gibi, dünyevi
rekabetin de
artmasına
sebebiyet verir.*

bağışların bir araya gelmesiyle sayısız kurumlar ve hizmetler vücuda getirilmiştir. Maddi durumu yeterli olmayan, yardıma muhtaç ama zeki ve başarılı öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını karşılamaya her insan yanaşmayabilir. Ama birkaç kişi bir araya gelerek bir insanı okutabilirler. Her insan dört dörtlük bir vakıf kurumunu vücuda getirip idame ettiremeyebilir. Bir topluluk bu işi çok kolay yapabilir. Buna benzer örnekleri arttırmak mümkündür. Dolayısıyla faydalı ve daimi işler için her zaman insanların bir araya gelmesine ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaç cemaatlerin vücuda gelmesinde etkili olmuştur.

Cemaatten Beklenen (Yapması/yapmaması Gereken) Temel Hususlar

Tartışmaya konu olan ve çok yoğun eleştirilere hedef olan cemaat veya cemaatler dinî mahiyetli olanlar olduğuna göre konuya da bu çerçevede bakmak gerekir. Şunu hemen belirtmek gerekir ki, eleştiriye maruz kalan kişi veya cemaat, savunmaya başkalarının tenkisi ve kusuru ile cevap vermez, vermemelidir. Verirse bu durum asla İslami olmaz, insani zaafıların bir neticesi olur. Çünkü yanlış asla savunma için örnek teşkil etmez. Yanlış her zaman yanlıştır. Geçmişte ve günümüzde bunun örnekleri sergilenmiş mi? Burada şunu da kesinlikle ifade etmek gerekir ki; bu yazıda yapılan eleştirilerin hiçbirinin hedefinde cemaat ve gurupların tamamı yoktur ve olamaz. Suçun şahsiliği her halükarda geçerlidir. Ancak ferdi anlayış (olumsuz anlamda) cemaatin çoğunluğunda görüldüğü zaman sıkıntı da o oranda büyür.

Dini cemaatlerin her faaliyetinde Allah'ın rızası esas olmalıdır. Makam, mevki, kadrolaşma, bir yerlere gelme amacı, Allah'ın rızasını elde etmekten uzaklaştırdığı gibi, dünyevi rekabetin de artmasına sebebiyet verir. Bırakın dinî olmayan guruplarla çekişmeyi, dinî guruplar arasında bile çok ciddi rekabet ve mücadelelere zemin hazırlar ve hazırlamıştır. Zaten cemaatin dışında olanlar da bir süre sonra bu durumu sezer ve ona göre pozisyon alırlar. Eğer kişinin cemaate yaklaşım ve bulunma amacı dini-uhrevi ise uzaklaşır. Yok, eğer dünyevi ise amacına ulaşınca kadar cemaatin nimetlerinden faydalanmaya çalışır. Devran dönünce kendisi daha da hızlı döner.

Şunu hatırlatmakta büyük önem vardır: Dindar kişi ve guruplar uzun zamanlar horlanmış, dışlanmış, ikinci sınıf muamele görmüş, kariyerde-kıdemde haksızlıklara uğramış, kadrolara alımlarda adaletsizliklere duçar olmuştur. Adeta yıllarca devlet kapısından uzak tutulmaya çalışılmışlardır. Bazı kesimler genelleme yaparak, "alını secdeye degen" tabirini kullanarak namaz kılmayı bile adeta suç işleme fiili olarak görmüşlerdir. Dindar insanlar uzun yıllar bundan mustarip olmuştur. Peki, dindar insanlar iktidarı ele aldıktan veya geçirdikten sonra ne yaptılar, yapmalılar? Bu durumun uygulamadaki sonucu çok büyük önem arz etmektedir.

Bakanlıkların, üniversitelerin vs. devletin muhtelif birimlerine eleman alınmış ve alınmaktadır. Komisyonları, jürileri oluşturan insanlar geçmişte yapılan ve yanlış-haksız olarak gördükleri uygulamaları tekrar mı ediyorlar, yoksa hakka- hukuka girmek için itina mı gösteriyorlar? Bu soruya gönül rahatlığı ile cevap vermek mümkün mü? Sınavlarda, mülakatlarda veri-

len cevap ve gösterilen başarıya göre adil davranılıyor mu? Davranıldı mı? Sonrası daha vahim; dinî kimlik yeterli olmamaya başladı, benim adamım mı değil mi? Liyakat ve hakkaniyet yerle bir... Peki, bu durum İlahi adalete sığar mı? İslam “Emaneti ehline ver” diye emrederken bu şekilde uygulama hem dünyamızı hem de ahiretimizi tahrip eder ve etmiştir. Bu menfi durumun neticesi; toplumsal yozlaşmadır.

Eskiden kimliğin belli bir ağırlığı vardı. Solcu solcu gibi, sağcı sağcı gibi, dindar dindar gibi vs. zamanla bunların hiçbir değer ve geçerliliği kalmadı. Olaylar karşısında bukalemun gibi renkten renge giren insanlara dönüştük. İçki içenin yanında içici, dindarın yanında dindar, iktidarların boyasıyla boyanma ve her zaman gücün kuvvetlinin yanında yer alma, adaleti sadece mustarip olduğumuz zaman arayıp hatırlama, Cenabı-ı Hakkın “asla kabul etmem, affetmem” dediği kul hakkını hiçbir şekilde hatırlamama... İşte belki de tüm bu yozlaşmalar hakkaniyete, adalete uygun hareket etmeme, işi ehline vermeme, işe göre adam bulma değil adama göre iş verme gibi neticeleri doğurmuştur.

Cemaat ve Gündelik Siyaset

Dini gurupların ve cemaatlerin gündelik siyasetin içinde bulunması beraberinde çok ciddi zararları getirir, getirmiştir. Bu ifade, dindar insanların siyasetin tamamen dışında olması şeklinde anlaşılmasın. Elbette her insan gibi dindar insanların ve cemaatlerin siyasi görüşleri, bakışları destekleyip-desteklemedikleri akımlar olacaktır. Ancak gündelik siyaset taraftarını her türlü sorumluluğun altına da sokar. Örneğin; Bediüzzaman Said Nursi; II. Dünya Savaşı'nın üzerinden yıllar geçmesine rağmen takip etmemiş, sormamış, sordurmamış ve talebelerinin ilgilenmesini de doğru bulmamıştır. Sebep: zulme ortak olma. Peki, o zaman insanlar ne yapıyordu? Bırakın sıradan insanları, cami cemaatine mensup bir kısım insanlar bile camiye cemaati bırakıp radyo başına koşmuşlar ve yakından alakadar olmuşlardır. Dünyayı alt üst eden, çok büyük felaketlere yol açan, milyonlarca insanın ölmesine, sakat kalmasına, yerinden yurdundan olmasına yol açan dünyanın en büyük hadisesi önemsiz midir ki, ilgilenilmesin? Bununla ilgilenmenin bir zararı mı var? Ya da bundan daha büyük bir mesele mi var? Nursi'nin bu sorulara verdiği cevabın, sadece dünya savaşı ile sınırlı değil aynı zamanda gündelik siyasetle ilgili olduğunu da düşünüp konunun üzerine önemle eğilmek lazım. (Nursi, Kastamonu Lahikası, s. 34-35).

Almanya ve İngiltere'nin başını çektiği büyük savaştan etkilenmeyen, zarar görmeyen neredeyse hiçbir Allah'ın kulu kalmamıştır. Yani bu demektir ki, söz konusu iki devlet ve ortakları milyarlarca insanın hakkına hukukuna girmişlerdir. Bizim inancımıza göre, Kitabımıza göre; masum bir insanı öldürmek bütün insanlığı öldürmekle eşdeğer olduğunu göre, yapılan zulümlerin çetelesini tutmak, hesabını yapmak için rakamlar kâfi gelmez.

İyi de bundan bize ne, biz mi insan öldürdük? Almanya ile İngiltere'nin arasını biz mi bozduk? Üstelik savaşa bile girmedik.

Dini gurupların ve cemaatlerin gündelik siyasetin içinde bulunması beraberinde çok ciddi zararları getirir, getirmiştir. Bu ifade, dindar insanların siyasetin tamamen dışında olması şeklinde anlaşılmasın. Elbette her insan gibi dindar insanların ve cemaatlerin siyasi görüşleri, bakışları destekleyip-desteklemedikleri akımlar olacaktır. Ancak gündelik siyaset taraftarını her türlü sorumluluğun altına da sokar.

Siyaset
siyasetçilerin
işidir. Onlar
yapar ve yapmalı.
Cemaatler
hiçbir şekilde
işin merkezinde
bulunmamalı ve
girmemeli. Bu
durum da elbette
her şeye sessiz
kalmak, sadece
oy zamanı gidip
oy vermek demek
değildir. Burada
kasıt, desteklenen
siyasi teşekkülün
her şeyini
desteklememek
ve tevile
çalışmamaktır.

Bunlardan hiçbirini yapmadık. Ama heyecanla olayları takip eden insanın durumu, yabancı iki takımın maçını izleyen seyirciye, izleyiciye benzetilebilir. Her ne kadar ikisi de ülkesinin takımı ve dolayısıyla tuttuğu takım olmasa bile gönlü bir tarafa kayar ve mutlaka birisinin galip gelmesini ister. Düşünün ki, dünyayı kana bulayan iki büyük gücü izlerken birinin kazanmasını istememek acaba ne kadar mümkün? İki taraf da insanlık suçu işlemiş midir? İşlemiştir. Dolayısıyla oturduğumuz yerde kalben taraftar olmakla bile, “Zulme rıza zulümdür” tehlike ve günahının içinde kendimizi buluruz;

“Zulme rıza zulümdür

... Bakmakta bir tarafa tarafgirlik hissi uyanır, tarafgir nazarı, taraftar olduğu taraf cereyanının kusurunu görmez, zulmüne rıza gösterir; belki alkışlar. Halbuki küfre rıza, küfür olduğu gibi, zulme razı olmak dahi zulümdür. Elbette zemin yüzünde bu dehşetli düelloda semâvatı ağlatacak zulümler ve tabrihat oluyor. Çok masum ve mazlûmların hukukları kayboluyor; mahvoluyor. Mim’siz, gaddar medeniyetin zalimane düsturu olan, “Cemaat için ferd feda edilir; milletin selameti için cüz’î hukuklara bakılmaz” diye öyle dehşetli bir zulüm meydana açmış ki, kurûn-u ûla (ilkçağ) vahşetlerinde de emsali vuku bulmamış. Kur’an-ı Mu’cizül-Beyanın adalet-i hakikiyesi, bir ferdin hakkını cemaata feda etmez; “Hak, haktır; küçüğe, büyüğe, aza, çoğa, bakılmaz” diye kanun-u semâvi ve hakiki adalet noktasında Risale-i Nur şakirtleri gibi hakikat-ı Kur’aniye ile meşgul adamlar, zaruret olmadan lüzumsuz, yalnız hevesli bir merak için, ... Zalimane tabrihatlarını alkışlamak suretiyle İslâmiyet ve Kur’an lehine hizmet edeceği o cereyanın harekâtını fikren takip etmekle meşgul olmak münasip olmadığı için...” (Nursi, Kastamonu Lahikası. s. 112).

Aslında siyaset siyasetçilerin işidir. Onlar yapar ve yapmalı. Cemaatler hiçbir şekilde işin merkezinde bulunmamalı ve girmemeli. Bu durum da elbette her şeye sessiz kalmak, sadece oy zamanı gidip oy vermek demek değildir. Burada kasıt, desteklenen siyasi teşekkülün her şeyini desteklememek ve tevile çalışmamaktır. Kanaatimce burada ihmal edilen veya içine düşülen hata, geçmişte büyük İslam alimlerinin çizmiş bulunduğu ve titizlikle uyguladıkları tavırdan sapmaktan kaynaklanmaktadır. Yanlış sessiz kalmak, her türlü olumsuzluklara karşı tavır koymamak veya desteklenen tarafın hiçbir kusurunu görmemek, İslami ve insani bir yaklaşım değildir. Siyasetçi gelişmelere göre tavır alabilir, söylemini değiştirebilir, yanılabilir, tutturabilir vs. bütün bunlar sadece kendisini bağlar. Faturasını da halk seçim yoluyla keser. Cemaatlerin böyle bir lüksü yoktur. Sırf Allah rızası için hareket edenler günlük basit çekişmelerin içine giremezler. Girdikleri an kendilerini çamurun ve kirin içinde bulurlar. Böyle bir durumda belki de artık cemaatten çok siyasi teşekküle -farkında olmadan- dönüşülmüş olur.

Günümüzün siyaseti tamamen menfaat üzerine döndüğü için çok büyük tehlikeleri de beraberinde getirmiştir. Bir kısım siyasetçilerin akla mantığa sığmayan vaatleri, itici söylemleri, dışlayıcı tavırları İslami cemaatlere sadece zarar getirir. İslam kucaklayıcıdır, dışlayıcı değildir. Bir partiye oy

vermeyi neredeyse İslam'ın, İmanın şartları seviyesine yükseltmek/sokmak ne derece doğrudur? Zamanla söyleminin tamamen zıddına hareket eden, ak dediğine bir süre sonra kara diyen siyasetçilerin sayısı hiç de az olmamıştır. Peki, kaynak ve dayanağını, söylemlerini dinden, imandan, Allah'ın emir ve yasaklarından alan şahıs veya cemaatler aynı tavrı gösterirse ne olur? İslam büyükleri hep orta yolu tavsiye etmiştir. İfrat ve tefrit hiç kimseye fayda getirmez, bilakis zarar verir. Söylenen her sözde, yapılan her fiilde Allah'ın rızası ve özellikle kul hakkını göz ardı etmemek çok büyük önem taşır. Siyasette ise çoğu zaman ferdin hakkı hukuku nazara alınmaz ve topyekün infaza gidilir. Suçlu suçsuz ayırt edilmez. Muhalif olan herkes adeta düşman görünür.

Siyasi gelişmelerin odağında olanlar ister istemez dinî değerlerden ödün vermek zorunda kalabilmektedirler. *“Dünya için din feda olunmaz. Gebermiş istibdadı muhafaza için, vaktiyle mesâil-i şeriat rüşvet verilirdi. Dinin meseleleri terk ve feda edilmesinden, zarardan başka ne faydası görüldü? Milletın kalb hastalığı zaaf-ı diyanettir. Bunu takviye ile sıbhat bulabilir.”* (Nursi, Divan-ı Harb-i Örfî, s. 63). Siyasi olayların içinde olma yerine, cemaatlerden beklenen ve özellikle yapmaları gereken temel vazife İslam kardeşliğini yeniden canlandırmak ve insanların zihnine yerleşmiş bulunan yanlış algıları yok etmeye çalışmaktır:

Günümüzün siyasetinde birleştiricilikten çok ayrıştırma ve ötekileştirme etkindir. Bu durum ise İslam'a tamamen zıt bir durumdur. İslami cemaatlerin her şeyden önce muhabbete muhabbet, düşmanlığa düşmanlık beslemeleri, Müslümanlar arasında sevgi ve saygının artması için çabalamaları, ayrılık fikirleri ve ayrışmaya sebep olan şeylerle mücadele etmeleri gerekir. Bunun için de en temel kaynak Peygamber Efendimizin ahlakıdır. *“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim”* diyen İslam Peygamberi ile günümüzün siyaseti maalesef hiçbir şekilde uyuşmamaktadır. Herkes bilmektedir ki, günümüz siyaseti menfaat üzerine dönmektedir. Kendisi için istediğini kardeşi için istemez. Hal böyle iken nasıl hakiki mümin sıfatı kazanılabilir?

Siyasete bulaşan cemaat halkın geneline hitap edemez. Ülkemizin nüfusunun %99 Müslüman olduğu kabul edilmektedir. Peki, bunların tamamına hitap eden, memnun eden, taleplerine cevap veren/verebilen siyasi teşekkül var mıdır? Gelmiş midir? Bediüzzaman, Nurculuğun siyasi bir cemiyet olmadığını ifade eder:

“... hileyi hilesizlikte bulan, ... Meselemiz imândır. İmân kuvvetiyle bu memlekette ve İsparta'nın yüzde doksan dokuz adamları ile uhuvvetimiz var. Halbuki, cemiyet ise ekser içinde ekalliyetin ittifakıdır. Bir adama karşı, doksan dokuz adam cemiyet olmaz.” (Nursi, Tarihçe-i Hayat, s. 201).

“Evet, biz bir cemaatiz. Hedefimiz ve programımız evvela kendimizi, sonra milletimizi idam-ı ebediden ve daimî berzabî haps-i münferitten kurtarmak ve vatandaşlarımızı anarşilikten ve serserilikten muhafaza etmek ve iki hayatımızı imbaya vesile olan zındıkaya karşı Risâle-i Nur'un çelik gibi hakikatleriyle kendimizi muhafazadır.” (Nursi, Şûâlar, s. 305). Siyasi teşekküllerle alakası

Günümüzün siyasetinde birleştiricilikten çok ayrıştırma ve ötekileştirme etkindir. Bu durum ise İslam'a tamamen zıt bir durumdur. İslami cemaatlerin her şeyden önce muhabbete muhabbet, düşmanlığa düşmanlık beslemeleri, Müslümanlar arasında sevgi ve saygının artması için çabalamaları, ayrılık fikirleri ve ayrışmaya sebep olan şeylerle mücadele etmeleri gerekir.

Cemaatlerin
aslî görevi
insanlara iman
ve İslam ölçüleri
çerçevesinde
yaklaşmak olup
bunun dışında
amaç gütmemeleri
gerekir. Amaç
sadece Allah
rızası olmalıdır.
Devletin ise
cemaatlere
yaklaşımında
tamamen
tarafsız olması
gerekir. Birisini
destekleyip
diğerini
ötekileştirme
olmamalıdır.

olmadığını ve mesafeli durmayı da şu şekilde ifade etmiştir:

“Mesleğimizin esası olan ‘ihlas’ bizi men ediyor. Çünkü bu gaflet zamanında, hususan tarafgirane mefkûreler sahibi, her şeyi kendi mesleğine alet ederek, hatta dinini ve uhrevî harekâtını da o dünyevî mesleğe bir nevi alet hükmüne getiriyor. Hâlbuki hakaik-ı imaniye ve hizmet-i Nuriye-i kudsiye, kâinatta hiçbir şeye alet olamaz. Rıza-yı İlahiden başka bir gayesi olamaz. Hâlbuki şimdiki cereyanların tarafgirane çarpışmaları hengâmında bu sırr-ı ihlası muhafaza etmek, dinini dünyaya alet etmemek müşkilleşmiş. En iyi çare, cereyanların kuvveti yerine, inayet ve tevfiğ-i İlahiyeye dayanmaktır.” (Nursi, Emirdağ Lahikası, s. I, 37).

Cemaatlerden Elini Çekmeyen Devlet Yönetimi

Günümüzde adeta devlet-cemaat savaşına dönüşen ve gelişen birçok olumsuzluğun arka planında devletin tutum ve davranışı da yatmaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren devam eden topluma şekil verme, belli kalıplara sokma veya istedikleri gibi hareket etmelerini sağlamak için yapılan devlet müdahaleler cemaat ve tarikatlar üzerinde çok büyük olumsuz etkiler bırakmıştır. Bazı dönemlerde ise iş tamamen çığırından çıkmış ve devleti yönetenler özellikle siyasi amaçları çerçevesinde cemaat-tarikat ilişkilerini dizayn etmişlerdir.

Cemaatlerin aslî görevi insanlara iman ve İslam ölçüleri çerçevesinde yaklaşmak olup bunun dışında amaç gütmemeleri gerekir. Amaç sadece Allah rızası olmalıdır. Devletin ise cemaatlere yaklaşımında tamamen tarafsız olması gerekir. Birisini destekleyip diğerini ötekileştirme olmamalıdır. Ancak, pratikte böyle olmamış, tarafı davranılmıştır. Özellikle seçim zamanlarında cemaatler üzerindeki etki ve baskının dozu artmıştır. Laik Devleti yönetenler bu temel esası hiçbir zaman akıllarına getirmemiş ve bu çerçevede hareket etmemişlerdir. Bunun en önemli gösterge ve neticelerinden bir tanesi de dinin siyasete alet edilmesi olmuştur. Bu durum cemaatlere zarar verdiği gibi, devleti yönetenlerin güvenilirliğini de ciddi şekilde zedelemiştir.

Cemaatleri manipüle etme, belli amaçlar doğrultusunda yönlendirme, birini ötekine karşı kullanma gibi olumsuzluklar özellikle 12 Eylül darbesinden sonra daha da artmıştır. Dini siyasete alet etmekten çekinmeyen, gittiği her yerde dinî içerikli mesajlar veren darbe yönetimi, bir süre sonra cemaatlerle gizli anlaşma yoluna gitmiş ve tarafına çekmeye çalışmıştır. Darbeden yana tavır koyanlar maddi-manevi destek görürken, karşı olanlar da her türlü baskıyı göğüslemek zorunda kalmışlardır. Günümüze kadar gelen bu tavır ve uygulamalar cemaatlerin bir kısmının yozlaşmasında ciddi etki yapmıştır. İktidardan yana olanlar çok ciddi maddi destek görürken, karşı olanlar ise birbirine düşürülmeye ve bölünmeye çalışılmıştır.

Toplumun ve bir kısım cemaatlerin yozlaşmasında yukarıda çok kısa olarak değindiğimiz devlet tavrının çok önemli etkisi olmuştur. Bir kısım insanlar devletin bu yaklaşımı çerçevesinde dinî amaçtan çok dünyevi mak-

satlarla cemaatlere yanaşmaya ve içlerine girmeye çalışmışlardır. Dolayısıyla cemaatlerden istifade; dini-diyaniyeti öğrenmekten çok, makam, mevki, iş amacıyla sınırlı kalmıştır. Hatta bir kısım insanlar yerleşmek istedikleri kurumda etkili olan kesimleri araştırıp onlardan görünmeye ve amaçlarına ulaşmaya çalışmışlardır.

Her ne sebeple olursa olsun, devlet yönetiminin taraf tutması; örneğin, kadrolaşmada birilerinin desteklenmesi, ayrımcılık yapılması, liyakate göre davranılmaması çok ciddi haksızlıkları beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bu yanlış ve haksız durumun önüne geçilmesi hem devletin hem de cemaatlerin asli görevlerini hakkıyla yerine getirmeleriyle mümkün olur. Kısa vadede sağlanan menfaat uzun vadede çok büyük tahribatlara yol açar ve açmıştır.

Toplumun Temel Taşı Bireyi Dışlamanın Yol Açtığı Felaketler

Yukarıda, masum bir insanın öldürülmesinin Cenabı Hak katında bütün insanlığı öldürmeye eşdeğer bir günaha sebebiyet verdiğini yazmıştık. Bediüzzaman, bilindiği gibi 1907 yılından itibaren siyasi gelişmelerin içinde bulunmuş ve 1922 yılından itibaren çekilmiştir. Bunun sebebi sorulduğunda; “Siyaset-i beşeriyenin en esaslı bir kanun-u esasisi olan, “Selâmet-i millet için fertler feda edilir. Cemaatin selâmeti için eşhas kurban edilir. Vatan için her şey feda edilir» diye, bütün nev-i beşerdeki şimdikiye kadar dehşetli cinayetler bu kanunun su-i istimalinden neşet ettiğini kat’iyen bildim. Bu kanun-u esasî-yi beşeriye, bir hadd-i muayyenesi olmadığı için çok su-i istimale yol açmış...” (Nursi, Beyanat ve Tenvirler s. 131) der.

Geçmişten günümüze kadar bir kısım siyasiler, toplumsal problemlerle baş edemedikleri, cevap veremedikleri zamanlarda hep yukarıdaki durumu kendilerine kalkan yapageldiler. Vatanına ve milletine (gerçek anlamda) canını feda etmeyecek her halde çok az insan vardır. Ama bir kısım iktidarların yaptıkları suiistimallere rağmen kendi makam ve mevkileri uğruna insanların hak ve hukukunu çiğnemesi ardından insanları manipüle etmeleri gözden kaçan bir durum değildir. Yine bir kısım tetikçiler ve günümüzdeki bazı terör örgütlerinin sözcüleri de, “ne yaptıysak millet için yaptık”, “ne yaptıysak din için yaptık” söylemleriyle karşımıza çıkmışlardır. İki dünya savaşı boyunca her türlü gaddarlığı yapan, binlerce yıllık insan medeniyetini yerle bir eden, bir canı yüzünden yüzlerce insanı katleden, milletin menfaati perdesi altında her türlü şahsi garazlarını kusanlar hiçbir zaman bunları kendileri için yaptıklarını söylememişlerdir. Dolayısıyla suiistimale çok açık alan ve sürekli araç olarak kullanılan “milletin menfaati için bireyin hukukunun önemi yoktur, kurunun yanında yaş da yanar” şeklindeki yaklaşımlar siyaset kurumu için sıradanlaşmıştır. Bu şedit zulme cemaatlerin ortak olmaması için kalben dahi rıza göstermemeleri İslam’ın en temel kanunlarından.

Toplumu meydana getiren, ayakta tutan bireylerdir. Bireyler olmadan toplum da olmaz. Bireyin hakkını göz ardı eden, gerekli hassasiyeti göster-

Her ne sebeple olursa olsun, devlet yönetiminin taraf tutması; örneğin, kadrolaşmada birilerinin desteklenmesi, ayrımcılık yapılması, liyakate göre davranılmaması çok ciddi haksızlıkları beraberinde getirmiştir.

Cemaatler de adeta kanıksanmış ve sıradanlaşmış bu duruma ayak uydurma yerine onunla mücadele etmeli ve bireyin hukukunun ön plana çıkarılmasına çalışmalıdırlar. Aksi takdirde yapılan hiçbir hizmet ve faaliyet asıl maksadına ulaşmaz.

meyen, bir gün gelir toplumun da hakkını hukukunu çiğner. Hemen hemen tüm siyasi organizasyon ve teşekküllerde öne çıkanlar veya çıkmak isteyenler birilerinin hakkını göz ardı ederek yükselmeyi adeta alışkanlık haline getirmişlerdir. Çoğu zaman; demokrasi, insan hakları, dışlamama, ötekileştirmeme hep sözde kalmaktadır. Makam mevki elde edenler bunu kalıcı hale getirmek için (sanki hiç ölmeyeceklermiş gibi) her yol başvurmakta. Cumhuriyet tarihi boyunca isim yapmış, iktidara gelmiş kaç siyasi lider kendisinden sonra yerini dolduracak veya aratmayacak bir ismin yetişmesine izin vermiştir. Ya da parti için demokrasiye gereken önemi vermiştir? Benliğin ve enaniyetin tavan yaptığı günümüzde cemaatlerin çok çok dikkatli olması gerekmez mi?

“En sefil ve en ahmak kalb, öylelerin kalbidir ki, hayatı onun himayeti altında kabul eder. Hayatımızı onun himayeti altında kâbil görüyor. Çünkü öyle bir şarta hayatımızı tâlik ediyor ki, muhal ender muhaldir. Der: “Yaşayınız. Fakat bir tek adam bana hıyânet etse yakarım, yıkarım!” Şayet bir adam hakka sadakat namına onun kâfirane zulmüne karşı hıyânet etse, Ayasofya’ya iltica etse, milyarlaraya değer o mukaddes binayı harap eder. Veyahut bir köyde ona bir hain bulunsa, çoluk çocuğuyla mahvetmek veya bir cemaatte ona muzır biri varsa cemaati ifnâ etmek, her vakit kendinde selâbiyet görüyor...” (Nursi, Hutuvat-ı Sitte, s. 104)

Benlik ve enaniyet tavan yaparken Cenab-ı Hak ise bu durumda olanları şiddetle uyarmıştır. Peygamber Efendimiz hadislerinde büyüklüğün sadece ve sadece Allah’ın emirlerine uymaktan geçtiği uyarısını yapmıştır. *“İnsanlara yüzünü çevirip (büyüklenme) ve böbürlenmiş olarak yeryüzünde yürüme. Çünkü Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmeyiz”* (Lokman 18). *“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yaratabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin.”* (İsra 37). “Bir kavmin efendisi onlara hizmet edendir” diyen Hazreti Peygamber ve Kur’an ayetlerinin bu ölçüleri günümüz siyasi anlayışıyla uyuşmamaktadır. Veyahut sadece bir kısım siyasilerin sözlerinden ibaret olup pratikte görülmemektedir.

Cemaatler de adeta kanıksanmış ve sıradanlaşmış bu duruma ayak uydurma yerine onunla mücadele etmeli ve bireyin hukukunun ön plana çıkarılmasına çalışmalıdırlar. Aksi takdirde yapılan hiçbir hizmet ve faaliyet asıl maksadına ulaşmaz. Kişilere, kurumlara verilen kutsiyet ve bireyin hukukunun basite indirgenmesi hiç de basite alınacak bir durum değildir. Belki de günümüzün toplumsal problemlerinin arka planında yatan en önemli sebeptir/sebeplerdendir. Siyasi partilerde adam harcama sıradan ve alışıl-gelen bir durum iken bunun cemaatler için geçerli olmaması gerekir.

Sonuç

“Ahlak-ı aliyeyi ve yüksek huyları hakikate yapıştıran ve o ablakı daima yaşattıran, ciddiyet ile sıdktır. Eğer sıdk kalkıp araya kızgı girerse, rüzgarlara oyuncak olan yapraklar gibi, o adam da insanlara oyuncak olur.” (Nursi,

İşârâtü'l-İcâz, s. 162). Evet şu zamanda toplumumuzda en fazla ihtiyaç duyulan şey, doğruluktur, söze sadakattir. Bu çerçevede başta devlet yönetimi ve siyasiler olmak üzere her kesimin kendini hesaba çekmesi ve kendimizi düzeltmemiz gerekmektedir. Aynen, “Adalet herkese lazım” sözü gibi doğruluğa da hepimizin ihtiyacı vardır. Doğruluk da sadece sözle değil tüm fiillerle ortaya konması gerekir.

Netice olarak;

Devleti idare edenler ve siyasiler cemaatlerden-tarikatlardan ellerini çekmedikleri ve siyasi emellerine alet etmekten vaz geçmedikleri sürece tarih tekerrür eder.

Cemaatlerin ve tarikatların biran evvel kendilerini gözden geçirmeleri ve asli vazifelerine dönmeleri şarttır. Tüm cemaatlerin kendi müntesiplerini devletin belli kademelerinde görmeleri en tabii haklarıdır. Ancak, bu hakkı elde etmenin tek şartının liyakat olması noktasında örnek olmaları, hakka-hukuka azami riayet etmeleri, aynı zamanda Allah'ın rızasına en uygun olduğunu benimseyip-benimsetmeleri gerekir.

Cemaatlerin ortadan kaldırılması veya etkisiz hale getirilmeleri hiç kimseye fayda sağlamaz. Mevcut yanlışları göz ardı etmek de doğru değildir. Esas olan diğer birim ve kurumlar gibi cemaatlere mensup (veya öyle görünen) olanların sergiledikleri yanlışları bertaraf etmeye çalışmak olmalıdır.

İster devlet ister cemaat olsun hiç kimsenin (amaç ne olursa olsun) hakkını göz ardı etmemeleri, başkaları veya çoğunluk için feda etmeye kalkışmamalıdır.

Cemaatlerin güvenilirliğini geri kazanmaları için gündelik siyasetten uzak durmaları şarttır. Hele hele dinin siyasete alet edilmemesi, genelin malı olan değerlerin belli kesimlere peşkeş çekilmemesi, dinin belli kesimi değil, toplumun tamamını kucaklayan özelliğinin hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gerektiği unutulmamalıdır.

İstismar ve adam kayırmacılığın normal hale geldiği, milletvekillerinin iş takipçiliği, bir kısım cemaat mensuplarının kendi adamlarına bazı imkânlar sağlamak için her yolu mubah görmeleri, işe göre adam yerine, adamına göre iş felsefesi vb. anlayışlar hüküm sürdüğü müddetçe toplumsal yozlaşmaların, milli-manevi değerler suiistimalinin önüne geçilemez. Bu konuda en büyük sorumluluk, önce devlete, sonra cemaatlere düşmektedir.

Devleti idare edenler ve siyasiler cemaatlerden-tarikatlardan ellerini çekmedikleri ve siyasi emellerine alet etmekten vaz geçmedikleri sürece tarih tekerrür eder.

Abstract

It is very often seen that the negative developments in our country are often assessed without self-criticism and not questioning where they arise from. The search for the offense and the fault in a wrong place causes a repeat of the mistakes. In this context, the influence of the developments experienced in the last two years necessitates an in-depth examination of the communities. In this article, the issue of community /ies will be discussed and the role of community and state in the face of social degeneration will be examined.

Keywords

Community, state, social Degeneration, politics, individual

Kaynaklar

- Said Nursi, 1996, Beyanat ve Tenvirler, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Emirdağ Lahikası, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Hutuvat-ı Sitte, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, İşaratül İcaz, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Kastamonu Lahikası, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Şualar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
Said Nursi, 1996, Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul